

„Leülsz magaddal szemben, és nem emlékezel, hanem szögletes hangszereken kerek dallamokat játszol. Ennyi hangjegyed van, ennyi hangod. Aztán hátrafelé megismétled őket, amíg vissza nem érkezel hozzád. Ezek az alapok, a többi rögtönzés. Nem emléke-

zel, csak átadod” – írja Faludi Ádám az idei könyvhéten megjelent kötete fülszövegében. Az új kötet a dicséretesen termékeny költő-író tizenharmadik könyve, az 1988-ban publikált *Szögletes virágtól* eljutott immár a szögletes hangszerekből nyert dallamvilágig. A zenei vonat-

kozások említése nem véletlen, Faludi számos szövegét a legelvontabb művészet felől érdemes megközelíteni, a rock és az underground kultúra is érvényesül ezekben, a 2008-ban közzétett *A rockdíler* című regény például kifejezetten ilyen fejezetek összessége. Sorrendileg ugyan ez a kötet előzi meg a világteremtés breviáriumát, ám az ezer apró cikk és cakk előzményeit mind témaválasztásban, mind stílusbeli érzékenységben az *Angyalbérő patakot keres* és az *Országúti firkáló* hat-hét éve közre adott rövid történeteiben találjuk.

Az Angyalbérő a patak ürügyén tulajdonképpen identitást keres, gyermekkorának elfeledett majd bűvópatakként újra felbukkanó emlékeivel, élményeivel, tárgyaival szembesül. Ezeknek a feledés homályából visszatérő tárgyaknak mitikus jelentése lesz, az idő ugyanis átértékeli addigi helyüket és szerepüket, akár redőnyzáról, akár hálószyorról, akár szikvizes palackról van szó. Már ezekben a történetekben megemléződik egy-egy felirat, címke, jelzés, melyeknek a fontossága a breviárium cikkcakkjaiban kap meggyőző magyarázatot. Az *Angyalbérő patakot keres* elbeszéléseiben a „hófehér enyészet”, a lassú romlás a közös nevező. Faludi az eltűnt idő nyomába ered, és makacs elszánással lajstromozza egy elveszett életforma szellemi-fizikai jellemzőit, a természettel együtt lélegző, az ősök tudását mindig gyarapító és tovább örökítő nemzedékek sorának megszakadásakor.

A gyerekkor megidézése, az identitáskeresésből fakadó önvizsgálat a kulcs az *Országúti firkálások* írásainak értelmezéséhez is. Az ólomkatona figurája, az ismert Andersen-mese fennköltségével mit sem törődve, új szemszögéből vizsgálja a magasztalt rendíthetetlenséget, kétségbe vonja erkölcsi értékét, s felveti az egyéni szabadság problémáját (a szabadságérzet, a szabadság határai, a szabadság elvesztése majd visszanyerésének illúziója a világteremtő breviárium egyik alappillére). Az *Országúti firkálások*ban Faludi

Kapecz Zsuzsa 89

AZ ÍRÓ ARCKÉPE KÖLYÖKKUTYA KORÁBÓL

Faludi Ádám: *Hogyan
teremtettem a világot*

rendkívül érzékletesen mutatja meg a helyszíneket, az elhanyagolt kerítéscsíkakat, a gyomos kerteket, az összetákoltszűniket és a sötét szalagcsíkokat, egy gyökértelen lét kopott díszleteit, a kádári tervgazdálkodás csúcsidejében – mindannak a fonákját, aminek az aranykorát a breviárium laterna

90 magicához hasonló varázsképei vetítik elénk. Az életszerű táj- és tárgy-leírások már az *Országúti firkálásokban* is erős és szép költői képekkel, mesebeli fordulatokkal ötvöződnek, de a pátosztól mindig megmenti az olvasót a megbízható mértékkel adagolt humor. A kötet legemlékezetesebb karaktere a szétesett személyiségű Tanárúr, aki „a szabad akaratot huszonkét éve odatámasztotta a Rózsakert vendéglő sövénykerítéséhez”, és aki saját képzeletének és egy útjába került kakasnak a segítségével változtatja meg életének egyhangúságát és kilátástalanságát. A kakashoz fűződő kultúrhistoriai jelentéstartalom következtében a váratlanul kakasként viselkedő Tanárúr megítélése ugyanúgy több szempontból lehetséges, mint az ólomkatonáé – lázadása érdekesen egybecseng a breviárium iskolába kényszerített főhősének sárgarigó-átlényegülésével.

Az *Angyalbérlet patakot keres* és az *Országúti firkálások* valamennyi történetében az „életminta értékkel és érték nélkül” kérdéskört boncolgatja a szerző. Az itt megemléltett történelmi és etikai kétségeinek egyenes továbbgondolása a breviárium, amelyben a kisgyermekkori élmények ihletésére, rövid és szinte szakszerűsége törekvő írásokban veszi sorra mindazt, amit egy bizonyos kor után mindenkinek meg kell tennie, amikor visszanez és leltárt készít. A fegyelmelzetség a stílusban is megmutatkozik. Irodalomtörténészek és műbírálok a korábbiakban már méltatták Faludi nyelvi virtuozitását, Móriczot, Adyt és más írókat felemlegetve. Annyit tennék hozzá, hogy miközben a kordivat a szándékos nyelvrontásnak kedvez, és sok esetben az öncélú poénkodás számít stílusbravúrnak, egyenesen felemelő érzés klasszikus, mívés prózát olvasni. Hadd mondjak a névsorhoz még egy nevet: Dylan Thomas. Faludi lírai képei az ötvenes-hatvanas évek vidéki életéről, a Bodakajtor-Felsőszentiván környéki falvakról, a walesi költő-író önéletrajzi novellafüzéret juttatták eszembe, s azt a versét, amelyik a legszebben szól az elvesztett gyerekkorról, a *Páfránydombot*.

Jeles színművészünk mondta egy interjúban, hogy minél idősebb, annál nehezebb az igazán fontos dolgokról vallani a színpadon. Megkérdezték tőle, mit tart fontosnak. A színész azt felelte, hogy a legegyszerűbb szavakat a legsúlyosabb kimondani, ezekenél eldől, művész valaki vagy kókler. Sorolta: élet, anya, szerelem, kenyér, barátság, árulás, halál. Talán már rosszul emlékszem mindegyikre, de az biztos, hogy tíznél kevesebbet említett. Faludi breviáriuma ezekhez a rendkívül egyszerűnek tűnő szavakhoz kötődő élethelyzeteket foglalja egybe, rendkívül egyszerűen és rendkívül súlyosan. Szinte bédekkerként használható, ha például valaki tudni szeretné, mit jelent

a barátság, nem kell mást tennie, csak végiggondolni a cirmos macskás példázatot az ösztökéről szóló cikktől a kanyargó füsttről szóló cakkig. Ugyanígy segít eligazodni a világban, ha összeadjuk a különböző cikkcakkokból szerzett tudást a bicikliről, onnan kezdve, hogy nyolccsal írja le a végtelent, odáig, hogy az úgynevezett beadáskor nem szeret útra kelni, s megbosszulja, ha nem maradhat otthon. *A Királydinnye, az Éggel telt favályú, az Ustor, a Babonaküszöbön repülő, a Hold, A nyárej nyitott ablaka, a Bodzatemplom, a Cigánymeggyfa hajsátor, a Szilvafák láncán rozsdamedél* cikkcakkjaiban a mindennapi élet helyszínei, kellékei olyan álomszerű képeket festenek elénk, akárha a Tawe folyó partján rázkódnánk együtt a szekéren egy kölyökkutya korú walesi fiúval. „Még ifjú voltam, könnyed szív az almafák tövén, / Daloló ház körül vidám, ha már zöldellt a fű, / S a völgybe lógtak csillag éjék. / Fölhágnom aranylón / Hagyott az idő, a sugár-szemű. / Szekéren almavárosok hercege voltam én, / S mint hadvezér dicsőn vezényeltem egy szép napon / A lombot, árpát, százsorszépét / Tova a széll-el-ömlő fény-folyón. / Még zöld vagyok, a gondtól szűz, csűrök közt hírhedett, / Éneklek boldog udvaron, s major az otthonom...”

Faludi magával ragadó breviáriuma megrajzolja a vidéki élet teljes évét és teljességét, a mindennapokat, az ünnepeket. (Ez utóbbiakat a szokásos meghatódás nélkül, a kicsi gyerek szemével láttatva, elképesztő humorral.) A könyv egy boldog világ teremtésének az enciklopédiája, holott az ötvenes évek szűk levegője nem sok teret hagyott a szárnyaláshoz. Faludi könyvéből értettem meg igazán, mennyit rombolt a falvak kultúrájában a téészesítés, a gazdák kényszerű belépése „a közösbe”, annak ellenére, hogy egyetlen direkt politikai utalás, egyetlen számon kérő sor nincs a szövegben, a következetes fegyelmezettség jegyében – a korszak fontos történéseiből valóban csak annyit kapunk, amennyit egy kisgyerek felfoghatott.

Faludi Ádám a könyvhét és a közelmúlt egyik legjelentősebb prózáját tette le az asztalra. Ajánlott irodalom mindenkinek, aki szeretné összeállítani a saját breviáriumát. „Nem bántam én, hogy az idő, a báránka-fehér / Napokból kezem árnyát fogva fecske-mennybe von, / A hatalmasra nőző holdba, / S hogy míg hazafelé / Hajtok: hallom, a föld, az idő repül, / S rávirradok: örökre eltűnt gyermek és major...” (*Páfránydomb* – Nagy László fordítása) (*Széphalom Könyvműhely, Bp. 2010*)